כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ויגש ■ ד' טבת ה'תש"פ ■ 01.01.2020 ■ גליון מס' 564

תפוצה לכל קהילות ישראל

ואת יהודה שלח לפניו

/ הרב יעקב הלוי פילבר

כשנצטווה יעקב לרדת למצרים, למרות שהובטח לו מפי הגבורה: "אנכי ארד עמך מצרימה", הוא ידע שהדבר צריך הכנה מוקדמת, ולכך הוא שולח את בנו יהודה ככתוב: "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות גושנה". מטרת השליחות היתה כפולה כמו שמובא במדרש [ב"ר צה ג]: "חד אמר להתקין לו בית דירה, וחד אמר להתקין לו בית ועד שיהא מורה בו דברי תורה ושיהיו השבטים לומדים בו" ורש"י הוסיף: "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה". והנה למטרה זו ממנה יעקב את יהודה להיות המנהיג המפלס את הדרך לכל המשפחה, ונשאלת השאלה מדוע דווקא יהודה ולא ראובן למרות שהיה הבכור וגדול האחים? ובמיוחד שלפי המסופר בתורה לכאורה היו לראובן התכונות הנחוצות למנהיג, כי מה מצפים ממנהיג, שכאשר הציבור נמצא בבעיה או במצוקה, שהוא יקום ויפתור את הבעיה, וכך לכאורה נהג ראובן בכמה מקרים: כשבקשו האחים להמית את יוסף היה זה ראובן שפתח בהצלתו, כמו שאמרו במדרש [שם פד לו]: "ויצילהו מידם - אמר לו הקב"ה אתה פתחת תחילה בהצלת נפשות, חייך שאין מפרישין ערי מקלט תחילה אלא בתחומיך". וכן כאשר סירב יעקב לשלוח את בנימין למצרים למרות שכל המשפחה תימצא ברעב בארץ כנען, היה זה ראובן שהתעורר ראשון והציע לאביו: "תנה אותו על ידי ואני אשיבנו אליך" ואם לא אעמוד בכך: "את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך". והנה למרות נכונותו של ראובן לסייע ולפתור את בעיות המשפחה אין יעקב מתרשם מכך, ואין הוא ממנה את ראובן אלא דווקא את בנו יהודה גם לשליחות זו. מה פסול מצא יעקב בראובן? המנהיג נבחן לא רק לפי המעשים שלו אלא גם מה עומד מאחורי המעשה. על הצלתו של ראובן את יוסף אמרו במדרש [שם פד טו]: "אמר ראובן אני הבכור ואין הסירחון תלוי אלא בי".

כלומר לא העוול שבמעשה עורר את ראובן, אלא עשה מה שעשה כביכול להציל את עורו, "אין הסירחון תלוי אלא בי", ומנהיג שפועל משיקולי תועלת אישית ולא מתוך טובת העניין אינו ראוי להיות מנהיג. חסרון אחר היה לראובן שאינו נוטל את האחריות על עצמו אלא הוא מטיל אותה על האחרים, וכך היה כאשר האחים הכירו בחטאם ואמרו: "אבל אשמים אנחנו" מוציא ראובן את עצמו מן הכלל ואומר להם: "הלוא אמרתי אליכם לאמור: אל תחטאו בילד ולא שמעתם". וכך הדבר חוזר שוב כשהוא מטיל את תוצאות מעשיו לא על כתפי עצמו אלא על שני בניו כשאומר לאביו: "את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך", אב שמפליל את שני בניו על מעשיו שלו אינו ראוי להנהגה. ואילו יהודה בכל המקרים האלו נוהג ההיפך מראובן, בהצלת יוסף אין לו כל אינטרס אישי אלא טובת העניין עצמו, ולמרות שהציל את יוסף אין הוא מתחמק מאחריות ועם כולם הוא אומר: "אשמים אנחנו". וגם אח"כ במקרה של תמר אין הוא מתחמק מאחריות אלא אומר: "צדקה ממני". וכן כשצריך לשכנע את יעקב שיסכים לשלוח את בנימין אין הוא מסתתר מאחורי אחרים אלא נוטל את כל האחריות על עצמו ואומר ליעקב: "אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך והצגתי לפניך וחטאתי לך כל הימים". ועל כן העדיף יעקב את יהודה על ראובן. הבדל כזה רואים אנו גם בין שאול ודוד. כאשר שמואל מוכיח את שאול שלא שמע בקול ה', אין שאול מודה באשמה אלא מטיל אותו על העם באומרו: "ויקח העם מהשלל" [שמואל א, טו כא] ואילו כשנתן הנביא אומר לדוד "אתה האיש", אין דוד מתחמק אלא מודה ואומר: "חטאתי לה'". ■

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

הדרך השובה לשמירת צביונה היהודי של המדינה
מתחילת דרכה של הפוליטיקה החרדית היא נהגה להתערב בכל מה שקשור לצביון היהודי של המדינה. כיום, יש לחברה החרדית...
המשך בעמ' 2

שו"ת חורף
בתפילת 18 בקטע אלוק' ואלוק' אבותינו כתוב "וינוחו בה", בתפילת 18 בשחרית ומוסף כתוב "וינוחו בו" ובמנחה בשבת כתוב "וינוחו בם"...
המשך בעמ' 3

עגלה ערופה
כשהאחים שבים ארצה ומבקשים לבשר ליעקב כי יוסף חי, הוא ממאן לשמוע להם עד אשר הוא רואה לפניו את העגלות ששלח לו יוסף...
המשך בעמ' 4

מי מחליט
מה היא מנוחת השבת?
מנהג יהודי מקובל מאז ומעולם, כאשר יהודי פוגש בחבירו הוא מברכו "שלום עליכם", ועל כך משיב חבירו בברכה "עליכם שלום"...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
אורחת לא צפויה
את הסיפור הבא סיפר מנהל ת"ת אהל תורה הרב זאב אשר לוריא שליט"א ועדים לו תלמידי חכמים מבני ברק...
המשך בעמ' 6

שביבים

- *אביו או גדול הדור מי קודם לסנדקאות?*
- *יחסי אבות ובנים*
- *ויקרא הוציאו כל איש מעלי*
- *כמה ימי שני חייך בראשית*

המשך בעמ' 6

הדרך השובה לשמירת צביונה היהודי של המדינה

/ מאיר הירשמן*

(מתוך מאמר מקיף ב"צריך עיון": פוליטיקה ללא בלמים)

מתחילת דרכה של הפוליטיקה החרדית היא נהגה להתערב בכל מה שקשור לצביון היהודי של המדינה. כיום, יש לחברה החרדית יותר כוח, ועל כן עולה שאלת מידת אחריותה של החברה החרדית בהקשר זה. ואכן, יש מי שסבור כי אם יש בידנו אפשרות, עלינו להגביר את מעורבות הדת בחיי המדינה, ויהיה מה שיהיה. אולם, העמדה הרווחת, גם אם לא המוצהרת, מכירה במציאות המורכבת ומנסה לתמרן כל הזמן בין הרצוי למצוי.

לדעתי, גם בנושא זה, התנהלותה של הפוליטיקה החרדית היום מעדיפה להיות צודקת מלהיות חכמה. ההתנהלות שלה מעוררת נגדה רגשות קשים, שהם בעייתיים בפני עצמם. גרוע מכך, ההתנהלות הבלתי חכמה עלולה להרע את מצב הדת והיהדות ולהזיז את קו הגבול רחוק יותר ויותר, עד להפרדת הדת מהמדינה ולחילונה המלא של הפרהסיה הציבורית. גם כאן, השימוש הלא זהיר בכוח שבידי החברה החרדית, מבלי לשים לב לנפגעים ממנו, עלול להעלות ליהדות ביוקר.

תחת הכותרת של "צביונה היהודי של המדינה" נמצאות סוגיות כמו המעמד האישי (נישואים על פי התורה), תחבורה ציבורית, מסחר ובילוי בשבתות ומועדי ישראל, ועוד. המעמד האישי הוא כנראה הסוגיה הקריטית ביותר מבחינת שני הצדדים. מהצד הדתי, מדובר ביסודות הקיום היהודי. מבחינת הצד החילוני, מדובר בבעיה אקוטית הפוגעת באופן קשה במי שאינו עומד בקריטריונים ההלכתיים להיתר נישואין או להיותו יהודי. עד לאחרונה, מבחינת הרוב החילוני, גם אלו העוינים את הדת, נישואין וגירושין באמצעות הרבנות היו הצקה מעיקה ולא מעבר. אולם, בעקבות העלייה מארצות חבר-העמים, עלה מספרם של פסולי החיתון במידה דרמטית. על פי הערכות שונות, ישנם כיום מאות אלפים שאינם יכולים להקים בית במדינת ישראל. סוגיה זו היא דוגמא לשינוי משמעותי שהתחולל כתוצאה מאירוע ניטרלי כביכול מבחינה דתית: העלייה ממדינות חבר העמים. עם זאת, השלכותיו נוגעת לשורש צביונה הדתי של המדינה ומחייבות חשיבה מחודשת. אינני יודע מה הפתרון לבעיות אלו. ברור לחלוטין כי המצב הנוכחי הוא כפיה ממשית על האזרח החילוני, ועל כן הוא לא ישרוד לאורך זמן. ככל שהזמן נוקף וגדל מספרם של אלו שאינם יכולים להינשא במדינה, משתנה השיח הציבורי וגובר הפוטנציאל לפיצוץ משפטי או פוליטי.

האם אפשר בכלל לדבר על פשרה כלשהי בתחום זה? על התעלמות משבירת סממן היהדות העיקרי של מדינת ישראל? אולי אכן הפתרון הוא פנקסי יוחסין, ואפשר שהדבר דווקא יעודד את הרוב המכריע להמשיך להינשא באמצעות הרבנות. אין ספק שזוהי השאלה החמורה ביותר בענייני דת ומדינה, שאינה נוגעת במישרין לציבור החרדי ושעיקרה הוא דאגה לשלמותו של העם היהודי.

שאלה מסוג זה אמורה להיות נדונה ברצינות וביסודיות בפורום של גדולי ישראל. עלינו להיות ערים למה שקורה סביבנו. יש להחלטות שלנו השלכות, ויש עוד אנשים שחיים במדינה הזו. אם לא נשים לב לכך, גם כאשר תצליח המדינה לצאת מהפלונטר הנוכחי ולהרכיב ממשלה עם או בלי החרדים, הבעיות שהביאו אותנו עד הלום לא ייפתרו. שאלות כמו תחבורה ציבורית בשבת, הנוגעות לכל אותם אזרחים שאין באפשרותם להשתמש ברכב פרטי, וכן סוגיית המסחר והבילוי בשבת, הם מקרים שבהם החיכוך חמור פחות. אולם לתחושתי, גם הנושא הזה עומד על סף פיצוץ, הן משפטית והן אזרחית. יתכן שאני מגזים וקטן-אמונה בהקשר הזה, אך כבר היום יש כידוע התארגנויות רבות ומתרבות של תחבורה ציבורית בשבת, לא רק במימון גורמים פרטיים אלא אפילו במימון עיריות. ישנם גם אזורי מסחר שלמים הפתוחים בשבת. כפי שהציבור החרדי השתנה, כך גם הציבור החילוני. עבור חלקים גדולים מאד ממנו, העדר תחבורה ציבורית כיום וסגירת אזורי המסחר אינם תנאים מתקבלים על הדעת. להתרשמותי, הסטטוס קוו לא יעמוד על כנו עוד זמן רב.

נעשו בעבר ניסיונות להשגת מתווים שונים, כמו "אמנת גביזון" ועוד. אולי הפתרון במקרה הזה, שהשלכותיו מצערות מאד עבור כל מי שהשבת יקרה לו, תהיה התעלמות בשתיקה מול אמנה שתסדיר את כל התחום מחדש. עמימות היא לעתים מדיניות.

כדי שהפוליטיקה החרדית תהיה בת קיימא, היא חייבת לחשוב מחדש על הסיבות להימצאותה במקום שבו היא נמצאת, ועל הדרכים שבהן היא פועלת להשיג את מטרותיה. היא צריכה להבחין בין המאבקים שעליה להיאבק למאבקים שעליה להניח לאחרים; היא צריכה להיות ערה למציאות שסביבה ולהבין שלכל צעד שלה יש השלכה על המערכת המדינתית כולה; היא צריכה לשים לב לכך שהיא כבר אינה מייצגת מיעוט זניח, אלא ציבור בעל כובד משקל; והיא צריכה לגלות אחריות ובגרות.

הפוליטיקאים החרדיים עצמם הם אנשים מנוסים מאד ובדרך כלל פרגמטיים מאד. לרוב מתחילות הבעיות בדרג נמוך יותר. מול גורמים אחראיים ומתונים המנסים לפתור התנגשויות לטובת כל הצדדים, בדרכי נועם וללא מהומות, קמים גורמי שוליים שונים, חלקם דווקא מכיוון הציבור הפחות חרדי, הגוררים את הציבור כולו למאבקים עקרים ומזיקים. כך למשל ארע למתווה הכותל, שקיבל כידוע הסכמה שקטה בדיעבד מצד גדולי התורה. הרעש משולי הציבור ומגורמים בציבור הלא חרדי הציף שוב את הבעיה והביא אותה לדרך ללא מוצא, שסופה ידוע מראש: פריצת כל הגבולות ללא שום הסדר.

עם זאת, העובדה שהפוליטיקה החרדית נגררת לאחרונה שוב ושוב

אל מחוזות המאבקים חסרי המוצא, מלמדת על משהו שגוי בהתנהלות שלה. כפי הנראה, עומדות כיום בפני הפוליטיקה החרדית שתי אופציות. האחת היא דיון מחודש ומעמיק בכל נקודות המחלוקת, עד שתושג הסכמה, גם אם חלקית, בשתיקה ובדיעבד, שתשמור בכל זאת על אי-אלו מאפיינים של פרהסיה יהודית ושל האינטרסים החרדיים. השניה היא איבוד כל יכולת השפעה בתחום היהדות ובכלל. יתכן שבמצב הנוכחי - ואני אומר זאת בצער - הדבר הטוב ביותר שיכול לקרות לפוליטיקה החרדית הוא הקמת ממשלה חילונית תוך השארת הנציגים החרדיים מחוץ למעגל ההשפעה למשך תקופה. בתקופה זו "יוסדרו" ללא החרדים כל הנושאים השנויים במחלוקת. לאחריה, יוכלו הנציגים החרדיים להצטרף על בסיס המצב הקיים, כדי לקדם את האינטרסים החיוניים של הציבור שהם מייצגים. כך הם לא יצטרכו להיות חלק מהקואליציה שתקבל החלטות שהם אינם יכולים לחתום עליהן, אך יוכלו לחזור לפוליטיקה פעילה יותר לאחר מכן, ולהשפיע על פי "סטטוס-קוו" חדש. בימים האחרונים נשמעו לא מעט דיבורים בכיוון זה. תהא העמדה על הפתרון הרצוי והאפשרי מה שתהיה, הצפת הבעיה, הגדרתה והצגתה בצורה מפוכחת, היא לפחות מחצית הפתרון.

* מו"ל, עורך, ואיש מדיה

שו"ת חורף
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

"בה בו בם"

אברהם רוט מאוניברסיטת בן גוריון שואל: בליל שבת בתפילת 18 בקטע אלוק' ואלוק' אבותינו כתוב "וינוחו בה", בתפילת שמונה עשרה בשחרית ומוסף כתוב באותו קטע "וינוחו בו" ובמנחה בשבת כתוב באותו קטע "וינוחו בם". שאלתי אין ספור אנשים לסיבת השינוי הזה באותו קטע ולא ידעו להסביר לי. אשר על כן אני פונה אל כב' הרב.

תשובה: הנה שינוי הנוסחאות בתפילות השבת המוזכרים בשאלה, מקורם במגן אברהם[א] בשם ספר 'שיירי כנסת הגדולה', אך המגן אברהם סתם ולא ביאר הטעם.

אך העניין הוא שהשבת היא גם בבחינת זכר כמבואר בפסוק 'שומר שבת מחללו' וגם בבחינת נקבה כמבואר בפסוק 'מחלליה מות יומת', ובליל שבת השבת היא בבחינת 'נקבה' - מושפעת, שאנו מצווים לקדשה ולהשפיע עליה קדושה (ולכן השבת היא כ'כלה'), אך בשבת בבוקר לאחר שהושפעה לה קדושה בלילה, יש בכוחה להשפיע לנו מאורה וקדושתה, ונהפכת השבת לבחינת 'זכר' - משפיע, והיא המשפיעה עלינו שפע של קדושה[ב].

משום כך מובן מדוע כותב הרמ"א[ג] בליל שבת לבצוע על החלה התחתונה (הרומזת ל'נקבה') ובשבת בבוקר לבצוע על החלה העליונה (הרומזת ל'זכר' הנמצא מלמעלה ומשפיע קדושה) ולפי האמור מובן מדוע הקידוש של הלילה חשוב יותר מהקידוש של היום[ד], ואילו סעודת השבת של היום חשובה יותר מסעודת השבת של הלילה[ה], שבליל שבת עיקר עבודתנו היא לקדש את השבת, ואילו בשבת בבוקר עבודתנו היא להתענג על הקדושה שהשבת מאצילה לנו.

ובשבת בזמן המנחה, אחר שהשבת הייתה גם בבחינת 'נקבה' וגם בבחינת 'זכר' וכן אנו הענקנו לשבת את הקדושה, ואחר כך בשבת בבוקר הושפענו מקדושתה של השבת, או אז עם ישראל השבת והקב"ה מתאחדים ליחידה אחת[ו].

ומעתה מובן שבתפילת ליל שבת כשהשבת היא בבחינת 'נקבה' מתפללים 'וינוחו בה' ובשבת בבוקר כשהשבת בבחינת 'זכר' מתפללים 'וינוחו בו' ובתפילת מנחה מתאחדים המשפיע והמושפע יחד מתפללים 'וינוחו בם'[ז].

ונסיים במילתא דבדיחותא: כשחזר הגר"מ שפירא מלובלין מארה"ב מאיסוף כספים אמר לתלמידיו שעכשיו זכה להבין את שינוי הלשון בתפילות השבת, בליל שבת "וינוחו בה" בבוקר "וינוחו בו" ובמנחה "וינוחו בם", אחרי שראה משפחה יהודית אמריקאית טיפוסית דאז, שברשותם מכולת, בליל שבת האשה הלכה הביתה להדליק נרות והבעל נשאר במכולת, לכן "בה", בבוקר הבעל הלך לביהכנ"ס להתפלל והאשה נשארה בחנות "וינוחו בו", ובצהריים סגרו את החנות והלכו לנוח "וינוחו בם".

מקורות ולהרחבה: 'העמק שאלה 'לנצי"ב מוואלז'ין לפרשת יתרו שאילתא נ"ד, ספר 'מכתב מאליהו' חלק ה' עמ' 429, ספר 'ודברת בם' חלק ד' שיעור בנושא 'שמור וזכור בדיבור אחד נאמרו'. מחזיק ברכה סימן רס"ח אות ז'.

א - סימן רס"ח ס"ק ג', ומובא במשנה ברורה שם ס"ק א'.והחיד"א במחזיק ברכה סימן רס"ח אות ז' מביא שמקורו מהאריז"ל.

ב - רמב"ן ספר אמונה ובטחון פרק י"ט, ועפי"ז מבואר מדוע בפסוק 'אך את שבתתי תשמרו כי אות היא ביני וביניכם וכו' (שמות ל"א י"ג) הכתיב הוא 'הוא' והקרי הוא 'היא' שהשבת הוא גם 'היא' וגם 'הוא', וכן מובן מדוע כתוב 'שבתותי' בלשון רבים.

ג - סימן רע"ד סעיף א, אמנם יש בזה מנהגים שונים.

ד - שהקידוש של הלילה הוא דין תורה, ואילו הקידוש בשבת בבוקר הוא מדרבנן כמבואר בסימן רע"א.

ה - עיין סימן רע"א סימן ג'.

ו - על פי זה גם ניתן להבין את הנוסח השונה שבין תפילות השבת, בליל שבת: 'אתה קדשת', בשבת בבוקר: 'ישמח משה', ובמנחה: 'אתה אחד'

ז - באשר לנוסח בתפילת המנחה 'וינוחו בם' עיין גם תורה תמימה שמות ל"א אות כ"ט המבאר שלעת ערב כבר פנה יום שבת זה, ולא שייך להתפלל על המנוחה בו, ולכן מתפללים על השבתות הרבות הבאות, ולכן אומרים 'וינוחו בם' בלשון רבים. לטעמים נוספים בשינויי הנוסח עיין מחזיק ברכה סימן רס"ח אות ז'.

עגלה ערופה

/ הרב איתמר הרשקו

כשהאחים שבים ארצה ומבקשים לבשר ליעקב כי יוסף חי, הוא ממאן לשמוע להם עד אשר הוא רואה לפניו את העגלות ששלח לו יוסף.

כאשר יעקב שולח את יוסף מעמק חברון לאחיו שרואים את הצאן בשכם, הוא לומד אתו את פרשת עגלה ערופה[1], ומבקש ממנו "לך נא ראה את שלום אחיך... והשבני דבר[2]".

עניין העגלה הערופה בא ללמד על האחריות שיש לבית הדין כלפי האורחים והצורך ללוות אותם בדרך[3] כדי למנוע מציאות של סכנה, עקב אי התמצאותו של האורחים בדרכים. את היסוד הזה מנחיל יעקב ליוסף בבואו ללוותו מחברון לשכם, וכל זאת בכדי לשמור עליו. למרות זאת, יעקב מתבשר ע"י בניו- טרוף טורף יוסף, והוא ממאן להתנחם לא רק כי אין כאן מת[4] אלא בעיקר משום שהוא ליווה אותו ולכאורה לא היה אמור להיות כתקלה הזו.

יוסף שהינו 'בר חכים' משיב ליעקב ע"י האחים את אותו 'דבר' שביקש ממנו אביו להשיב כששלחו לשכם. יוסף שולח עגלות להביא את יעקב, אך בלא החמורים שמנהיגים בד"כ את העגלות[5], ובזה הוא רומז לעגלה ערופה- עגלה בלי ראש/ מנהיג, החמור[6]. בתשובה הזו עונה יוסף ליעקב את ה'השיבני דבר'- דבר ה' זו הלכה, דבר ה' זו אגדה ודבר ה' זה הקץ[7].

בדבר ההלכה- יוסף מזכיר ליעקב את ההלכה האחרונה אותה למדו יחדיו, פרשת עגלה ערופה. ובכך מראה יוסף ליעקב שלמרות היותו במצרים הינו שלם בתורתו.

דבר האגדה- הינו העניין שבפרשת עגלה ערופה הבאה לרמז לנו על האחריות שיש לבית הדין כלפי האורחים. דבר זה רמז יוסף ליעקב- שליוויו אכן עזר לו בכך שנשלח להיות כמחיה למשפחת יעקב בשנות הרעב הבאות, ויוסף נשאר בזה שלם בממונו.

דבר הקץ- היה בכך שיוסף שולח את העגלות בלא ראשיהם- החמורים, ורומז יוסף ליעקב על כך שהוא מל את כל המצרים ובזה הוא הביא לעריפת ראש מצרים[8] דבר המביא את הקץ לחושך. וכך יוסף נשאר שלם בגופו.

דבר זה מחייה את 'רוח יעקב' וחוזרת אליו הנבואה כבראשונה.

בתחילת פרשת בראשית נאמר, "וחושך על פני תהום- ורוח אלוקים מרחפת על פני המים[9]".

'פני התהום' הם אותם 'פני המים'[10]. כשבפסוק שלאחריו אומרת התורה "ויהי אלוקים את האור כי טוב ויבדל" שהיה צריך לגנוז את האור מפני הרשעים שישנם[11].

הדבר שראה הקב"ה ביום הראשון וגרם לו להבדיל את האור לצדיקים לעתיד לבוא, הוא עניין ארבעת המלכויות שישלטו בישראל[12].

'חושך על פני התהום'- זו מלכות יוון, ו'רוח אלוקים מרחפת על פני המים'- זו רוחו של מלך המשיח. משכך ישנו קשר בין החושך של מלכות יוון הנמצאת על פני המים שהם ה'**תהום**', לבין רוחו של מלך המשיח הנמצאת גם כן כמרחפת מעל המים.

בגלות יוון נגזר על ישראל שיתרגמו את התורה ליוונית. תרגום זה גרם לאותו רשע לדרוש את הפסוק "וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת"- ולבקש להרוג עשרה צדיקים כנגד עשרת השבטים שחטאו במכירת יוסף. תרגום התורה גרם לשלושה ימים של חושך בארץ[13] ובסופו של דבר גם לעשרת הרוגי מלכות. משום כך הגדירו חז"ל את מלכות יוון כ'חושך'. אך דבר זה הינו רק לפי ראייתנו בה החושך הוא על פני התהום. שכן התהום, אלו המים[14] ואין מים אלא תורה. אך בעצם אותה 'רוחו של מלך המשיח' המרחפת על פני המים היא היא החושך על פני אותם מים. שכן עניין עשרת הרוגי מלכות גרם לנפילת רומי והתגלות רוחו של מלך המשיח- הבא משערי רומי[15].

משום כך דרשו חז"ל- וירא אלוקים את האור כי טוב ויבדל, שהקב"ה הבדיל את האור לעתיד לבא לצדיקים כי ראה שישנם רשעים שאינם כדאי שישתמשו באור זה. וזהו סיפור עשרת הרוגי מלכות.

לפי ראייתנו אנו, הדברים נראים בתחילה כ'תהום' ואילו לבסוף אנו רואים שאלו הם בעצם מים חיים של תורה יחד עם השלמת הגאולה.

את הדבר הזה השיב יוסף ליעקב ובזה הוא החיה את רוחו כשיעקב ראה בעיניו את חכמתו של יוסף לא רק כשורדת כי אם גם כצופה פני הבאות ומביאה להשלמת עוון האמורי[16] וחזרת כל ישראל לארצם שלמים בגופם, בממונם ובתורתם.

1 - רש"י בראשית מה, כז
2 - בראשית לז, יד
3 - "ידינו לא שפו את הדם הזה"- וכי על לבנו עלתה שזקני ב"ד שופכי דמים הם? אלא, לא בא לידינו ופטרנוהו ולא ראינוהו והנחנוהו, לא בא לידינו ופטרנוהו בלא מזונות, לא ראינוהו והנחנוהו בלא לוייה סוטה פ"ט משנה ו
4 - גזרה על המת שישתכח לאחר י"ב חודש
5 - רש"י מה, כג- מורה על כי מעולם לא שלח לו עשרה חמורים
6 - מי שלקח את העגלות היו עבדי יוסף המצריים, עליהם נאמר "בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם", ורמז לו בזה- "עגלה יפה פיה מצרים קרץ... בה" שיוסף הצליח לערוף את ראש מצרים ולהישאר בקדושתו כמו שהיה עם יעקב
7 - שבת קלח, ע"ב
8 - וכמו שנאמר על המצרים- "עגלה יפה פיה מצרים קרץ מצפון בא בא", ירמיהו מו, כ
9 - בראשית א, ב
10 - "עַל פְּנֵי תְהוֹם- עַל פְּנֵי הַמָּיִם שעל הארץ. וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת- כסא הכבוד עומד באוויר, ומרחף עַל פְּנֵי הַמָּיִם ברוח פיו של הקב"ה ובמאמרו, כיונה המרחפת על הקן".- רש"י שם
11 - "אף בזה אנו צריכים לדברי אגדה, ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים, והבדילו לצדיקים לעתיד לבא"- רש"י שם
12 - ר"ש בן לקיש פתר קריא בגליות. "וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ" זה גלות בבל שנאמר "ראיתי את הארץ והנה תהו". "וָבֹהוּ" זה גלות מדי "ויבהילו להביא את המן". "וְחֹשֶׁךְ" זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן שהיתה אומרת להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל. "עַל פְּנֵי תְהוֹם" זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו התהום מה התהום הזה אין לו חקר אף הרשעים כן. "וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת" זה רוחו של מלך המשיח היאך מה דאת אמר "ונחה עליו רוח ה'" באיזו זכות ממשמשת ובאה המרחפת על פני המים בזכות התשובה שנמשלה כמים שנאמר "שפכי כמים לבך"- בראשית רבה פרשה ב, ד
13 - בשמונה בטבת נכתבה התורה בימי תלמי המלך בלשון יוונית, והחושך בא לעולם שלושה ימים- מגילת תענית. ימים אלו לעולם חלים בסמיכות לפרשת ויגש
14 - רש"י בראשית א, ג
15 - סנהדרין צח, ע"א
16 - הוא הרצח- רש"י על ברית בין הבתרים

מי מחליט
מה היא מנוחת השבת?

/ מאת הרב יוסף גערליצקי - רב מרכז ת"א

מנהג יהודי מקובל מאז ומעולם, כאשר יהודי פוגש בחבירו הוא מברכו "שלום עליכם", ועל כך משיב חבירו בברכה "עליכם שלום". נהוג גם להסביר זאת בבדיחותא: יהודי מוכרח תמיד להתווכח ולומר ההיפך מחברו, אם חברו אומר "שלום עליכם", יאמר הוא להיפך - "עליכם שלום"... ויכוחים ודעות שונות היו ויהיו תמיד, חז"ל אמרו "כשם שאין פרצופיהן שווים כך אין דעותיהן שוות". ויכוחים תמידיים בכל נושא הם חלק מאורח החיים היהודי. כל אחד 'מוכרח' להביע את דעתו בכל נושא וענין... הכל טוב ויפה, אך לא תמיד נכון להביע דעה, שכן לפעמים הדבר מביך.

ויכוח לגבי גישה מסוימת ברפואה, האם תרופה כלשהי מועילה או מזיקה - יכול להתנהל בין רופאים, או לפחות בין כאלה שלמדו את הנושא לעומקו; אך לא יתכן שיבוא אדם ללא מושג בעולם הרפואה, שבקושי קרא את התווית שעל-גבי התרופה, ויכריז שעל-פי השקפת עולמו התרופה מזיקה ויש לקחת תרופה אחרת... כך בכל נושא. ברור שלא נניח לאדם שמימיו לא למד ברצינות אווירודינמיקה להחליט כיצד יש לעצב לפי טעמו את תצורת כנפי מטוס הנוסעים. עם זאת, נראה שבדבר אחד בלבד אין שום צורך בידע או רקע כדי להביע דעה - תורת ומסורת ישראל:

אין תחום ידע כלשהו בעולם, שעסקו בו וחקרו אותו אנשים רבים כל-כך, זמן רב כל-כך, במאמץ ויגיעה רבים כל כך, כמו תורת ישראל. כבר קרוב ל-3500 שנה עמלים מיטב המוחות היהודיים, ביניהם אישים משכמם ומעלה, אנשי אמת ויושר אינטלקטואלי נדיר, לחקור לעומקה כל אות ותג בתורה, בכל הרבדים, מרובד הפשט והמוסר האנושי הכללי ועד לעמקי הסודות הקבליים. רבבות ספרים נכתבו על הסברי התורה שבכתב ושבעל-פה עוד טרם עידן הדפוס, וכיום נדמה שכבר לא ניתן לספור את כמויות הטקסט שנכתב להסביר ולהעמיק עוד ועוד בהבנת התורה ובהתאמתה להגיון האנושי.

אך למרבה הפלא, אנו שומעים שוב ושוב, מאנשים בעלי ידע מוגבל מאד בחוכמת התורה, שוודאי לא הקדישו לה זמן רב בחייהם, דברים בסגנון "להשקפתי, קיום מצות המנוחה בשבת הוא נסיעה משפחתית לחוף הים", או "לדעתי, עיקר המסורת היהודית הוא שוויון בין בני האדם"; כמעט כל הבעת דעה מתריסה נגד מסורת ישראל פותחת במילים "בעיניי, להיות יהודי זה..."

בתוכניות בתקשורת על פרשת השבוע ניתן לשמוע תדיר כאלה שלא בטוח שביקרו פעם בבית המדרש, מביעים ביקורת על הנאמר בתנ"ך ועל אבותינו הקדושים, בשל חוסר התאמה להשקפת עולמם. כמובן שהם לא 'יבזבזו' קודם שעה מזמנם לנסות להבין את נכונותו ועומקו של הטקסט. הרי מהנה ומייחצ"ן יותר להביע את דעתם האישית המלומדת, מאשר להתוודע למה שכבר למדו מיליוני יהודים לאורך מאות שנים. מעשיה חסידית מספרת על סנדלר גוי המוכר מרכולתו בשוק, ובתוך סחורתו הציע למכירה גם ..זוג תפילין גנובות. כאשר התעניינו אצלו היהודים מניין לו זוג התפילין, ענה הגוי בגאוה "אני בעצמי עשיתי!"... כך בדיוק נשמעת אותה הבעת-דעה מגוחכת של מבקרי התורה. האמנם אנו יותר חכמים, מוסריים והגיוניים, מאותם רבבות חכמי ישראל, ממשה רבינו ועד פוסקי ההלכה? האם באמת אנו, השקועים בחומריות המאה ה-21, מכירים יותר טוב מה הם מוסר, אמת ורחמים, מהי יהדות וכיצד נכון לקיים את המצוות?

כמה היתממות צבועה יש, למשל, בטענה "בלי תחבורה ציבורית בשבת אינני יכול לבקר את סבתא שלי", כאילו חכמי ישראל ותורתה אינם מכירים בערך כיבוד הורים וקשישים, לעומת חוקי השבת הנוקשים. האמת הרי הפוכה - חוקי התורה השבת הם אלו המקדשים את המשפחתיות ואת כבוד הסבתא הרבה יותר מביקור שבועי.

בימים אלו כל עם ישראל חגג את חג החנוכה, את הניצחון על התרבות ההלניסטית שניסתה להגדיר את היהדות כסוג של פולקלור, ולעקור ממנה את שלא הגיוני בעיניהם כמו שמירת שבת וברית מילה. נראה שנס פך השמן הטהור, ניצחון האמונה היהודית בטהרתה, ממשיך להתרחש בימינו אלו ממש: פתאום כל העם מתאחד סביב הדלקת נרות חנוכה, בלי ויכוחים וביקורות מתחכמות. לשמונה ימים כולנו מדליקים "מהדרין מן המהדרין", הולך ומוסיף ואור.

יודגש: תורת ישראל אכן שייכת לכל יהודי ויהודיה, ללא כל הבדל מה אורח חייו. אך אין הכוונה שלכל אחד יש זכות להביע דעות ולהתווכח עם רש"י והרמב"ם, עם רבי יהודה הנשיא ועם דוד המלך. המשמעות היא אחת - התורה היא שלך, ועליך החובה והזכות להגות בה וללמוד אותה עוד ועוד, בדיוק כמו אבותיך וזקניך לאורך כל הדורות. זכות וחובת הציבור לדעת, לא (תמיד) להביע דעה. לכן, לא ננצל במה זאת להסביר את הטוב והאושר האמיתי בשמירת שבת כהלכתה, או את ההיגיון שבנישואין כדת משה וישראל כערובה להמשכיות עצם קיומנו כעם, כמו גם את שאר הנושאים בהם השיח הציבורי קורא תיגר על אמת התורה. ראשית, כדי להבין אותם צריך פשוט ללמוד ולהכיר יותר את התורה; ועוד סיבה אחת קטנה: עמוק בתוכנו, לכולנו כבר ברור מה היא האמת...

סיפור לשבת

אורחת לא צפויה

את הסיפור הבא סיפר מנהל ת"ת אהל תורה הרב זאב אשר לוריא שליט"א ועדים לו תלמידי חכמים מבני ברק.

במחלקה קשה בבית החולים תל השומר אושפזה אישה כבת חמישים במצב של ניוון גופני חמור, כשהופאים לא יודעים לאבחן את המחלה. אחרי חודשים של ייסורי איוב אמרו נואש והמצב הדרדר.

ערב אחד ניגשה אישה חרדית זרה אל דלפק האחיות ושאלה מי פה החולה הקשה ביותר. הצביעו על האישה האומללה. ליד מיטתה ישבו בני המשפחה שאינם שומרי מצוות. "את רוצה להיות בריאה?" שאלה המבקרת הלא צפויה. בני המשפחה הביטו באורחת בחוסר אהדה בולט, אך לא כך החולה, שידעה שאין מי שיכול להושיעה, רק הבורא. "אני רוצה להבריא", אמרה. האורחת המשיכה "את צריכה לעשות משהו בשביל זה. להקריב משהו".

"מה?" שאלה החולה. "את מעשנת בשבת?"

החולה ענתה שכן.

"האם את מוכנה להפסיק?"

בני המשפחה לא עמדו במתח ופרצו בצחוק נבוך ורועם.

"אני מוכנה הכל בשביל להבריא!" נשמע כולה של האם.

"את מוכנה גם לכסות את הראש כמו שהתורה דורשת?" הפעם איש לא צחק. המתח היה רב.

"כן", ענתה החולה, ומשהו מתוך עיניה נצץ והבריק.

האורחת המוזרה הגישה מטפחת ראש לאם. "שימי על ראשך, ואל תעשני בשבת הקרובה! וה' ישיב לך בחסדו את בריאותך".

הילדים צחקו שוב במרירות למראה האם המיוסרת והמטפחת לראשה.

האורחת בירכה אותה בחום ויצאה.

עכשיו ניסו הבנים לשכנע את אמם "לצאת מהשטויות". כפיה דתית בלתי נסבלת להיטפל לחולה אנושה!

אך לא עברה שעה, והלא יאומן קרה. ה' התחיל להושיע!!!

זעקה רמה נשמעה "אני מרגישה זרם ביד השמאלית!" הרופא ביקש שהיא תזיז את היד, והיד זזה.

הכל עצרה את נשימתם. אחרי מספר דקות צעקה החולה שיש זרם ביד השנייה, גם זו זזה.

הרופאים עמדו משתאים ליד מיטתה. צופים בכח הבורא וחסדו אל יראיו. הם ראו איך הרגליים חוזרות מעצמן לחיות. החולה יכלה כבר לדרוך על המרצפות. עוד באותו יום הלכה על שתי רגליה אחרי חודשים של ניוון הולך וגובר. בסוף השבוע שוחררה לביתה.

במוצאי שבת קודש הקרוב ערכה סעודת הודיה בבית החולים כשהיא מספרת על הנס ומה שקיבלה על עצמה, פורצת בבכי מדי פעם, וגוררת גם את המשתתפים לפרצי רגשות עזים. האישה שחזרה בתשובה שלמה מקווה שבני המשפחה יקריבו גם משהו בשביל ה', והרי ראו עין בעין את רחמנותו האינסופית על השבת אל חוקיו ומשפטיו הקדושים. ■

שביבים / שאול שיף

אביו או גדול הדור מי קודם לסנדקאות?

/ הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשת פרשת ויגש (בראשית מ"ז, י"ב) כתוב: וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת אָבִיו. הסתפק ידידי הגאון רבי יעקב אהרן סקוצילס שליט"א, מח"ס "אוהל יעקב", אם עדיף לאדם לכבד את אביו בסנדקאות, או לכבד לגדול הדור, ובברית שעשה לבנו ה"ה יצחק זאב שיחיה, ראיתי ששאל שאלה זו לסנדק שלקח לברית, ה"ה הגאון האדיר רבי אביגדור הלוי נבנצל שליט"א, והכריע הרב נבנצל, שצריך לכבד האב. עכ"ד.

והגאון בעל "אוהל יעקב" שליט"א פלפל בשאלה זו באריכות בדרשה בסעודת הברית.

ויש לציין למה שכתב בזה בספר רץ אברהם על עניני סנדקאות, וז"ל: חוזר בתשובה שזכה להתקרבות להשם יתברך על ידי רב שהאיר

את עיניו בדרך האמת, ראוי לכבדו בסנדקאות ולקרוא בנו על שמו. ומכל מקום נראה דמשום דרכי שלום יקדים ליתן להוריו ואחר כך לרבו. [וע' להלן בחילוקים שיש בדין ההורים]. וכן כל תלמיד אצל רבו ראוי לכבדו במצוה יקרה זו.

ובמקורות שם כתב: לדבר זה נתעוררתי ממעשה רב שראיתי כתוב על מהר"ר עזרא עטיה זצוק"ל שבא אדם להזמינו להיות סנדק לבנו, ואמר לו דמוטב שילך לת"ח פלוני שעזר לו בכמה ענינים בחייו, ולו יאות כבוד זה משום הכרת טובה. ע"כ. [עדות הגר"ש בן שמעון שליט"א, הובא בס' ברית יצחק עמ' קיב]. וא"כ זה שהאיר עיניו לחזור לצור מחצבתו אין סוף לחיוב הכרת טובה כלפיו. וכיון דפתח לו פתח של תורה ויראה נפשו חייב לו. וחזי הוית להגאון המיוחד ר' יששכר תמר זצ"ל בס' עלי תמר על ירושלמי (פ"ב דחגיגה ה"א, דרנ"ג ע"ב) שכתב, נשאלתי במי שנולד לו בן והיה לו רב שראה בו כמו רב מובהק, ושאל אם יקרא לילד שם של רבו או של אביו. והשבתי אם היה ודאי שהיה רבו מובהק שם רבו קודם, אולם היות שהוא אינו יכול להחליט אם היה רבו מובהק, יקרא לילד שני שמות ויקדים שם רבו לשם אביו, כי בודאי שאין אביו המנוח מקפיד ע"ז, אחרי שהרב היה רב גדול ניחא ניחא שיהא שיהיה שמו נלוה לשם הרב הגדול. אולם אם אביו היה חכם יקרא על שם אביו, כמ"ש בשלהי פ"ב דב"מ ואם היה אביו חכם אביו קודם וכו'. עכת"ד.

ובעניותי, בנידון העלי תמר דמיירי לאחר מיתת אביו, אין שום חשש בזה לפי מנהג הספרדים, הגם שהיה אביו ת"ח ורבו פחות הימנו, או אפילו שאין לו רב והוא חפץ לקרוא לבנו בשם אחר, כי כל ענין קריאת השם אחר אביו משום שיש לו בזה הנאה ומכבדו, וכעת שכבר הלך למנוחות לא יש לו בזה כבוד כלל. וכ"מ בתשו' דברי סופר (סו"ס כ, עמ' סה). ע"ש. אבל אם הוריו עדיין בחיים אין פוטר אותו מלכבדם. והגם דקיי"ל שחייב אדם בכבוד רבו יותר משל אביו כמ"ש ביו"ד (ר"ס רמב), מ"מ הני מילי בעניני כבוד והדר המפורסמים, או בדין אבידה ופדיון שבויים כמ"ש שם בסעיף לד, משא"כ ענין סנדקאות וקריאת שם שנתפס ככבוד בפרטות לאב ואם, בזה י"ל דההורים קודמין.

מה גם דכל זה דוקא ברבו מובהק, אך בלא"ה אביו קודם, וצ"ע אי מחזיר בתשובה חשיב רבו מובהק. וכעת נדפס ס' תורה יקר "תורת חכם" לידי"נ ואהובי מהר"ר מנחם גיאת שליט"א ושם (ח"א עמ' יב) כתב דהוי רבו מובהק, ולא גרע ממי שמגייר גוי דחשיב רבו מובהק כמ"ש בתשו' שער אפרים (סי' צא). ולסיומא דהאי פיסקא אמינא להביא בזה עובדא שהובאה בס' "אורח דוד" הנד"מ (עמ' קעג בהערה), בעת הולדת בן לרבי הלל כהן זצ"ל, בא לפני סבו הגאון ר' דוד בהר"ן לכבדו בסנדקאות, ואמר לו שצריך קודם לכבד את הראש ישיבה שלו ר' יחזקאל סרנא. ור' יחזקאל הנ"ל היה צעיר מר' דוד בשלשים שנה. ע"כ. ומזה נילף דמדת הכרת הטוב היא שיתן אדם לרבו זכות בסנדקאות של בנו. (עכ"ל).

יחסי אבות ובנים

/ הרב אלישע אבינר

ישנו סיפור מפורסם על הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל (שנפטר בחודש כסלו לפני ששים שנה). הימים ימי טרום-המדינה. בשכונת "שערי חסד", שבה כיהן ר' יעקב משה כרב, היתה משפחה שאחד מבניה התרחק מתורה ומצוות והצטרף ל"הגנה", למגינת לב הוריו. הדברים הגיעו עד כדי כך שהבן נסע בשבת ברכב בשכונת שערי חסד. ההורים לא ידעו את נפשם והפצירו בבנם לפגוש את ר' יעקב משה בתקווה שהוא יצליח לרסן אותו. הבן סירב, אבל לאחר שהוריו לחצו ולחצו הוא נעתר להם. סמוך לכניסת השבת הוא דפק בדלת ביתו של ר' יעקב משה, אבל ר' יעקב משה לא היה בביתו. הוא הלך לטבול לכבוד שבת. הרבנית היא זו שקיבלה את פני הבחור. היא הגישה לו פרוסה מעוגת השבת. הבחור התפלא על היחס האדיב כלפיו והניח שאין מזהים אותו. הגיע ר' יעקב משה ואף הוא קיבל את פני האורח בחום, והתנצל על כך שהוא נאלץ להמתין לו. ר' יעקב משה השמיע באוזניו דברי הערכה מרובים על התנדבותו ב"הגנה" לטובת כלל ישראל, והוסיף: אני מניח שאתה נאלץ לנסוע בשבת ולחלל אותה בגלל פיקוח נפש, במסגרת פעילותך למען ה"הגנה". אבל, לא כולם יודעים שאתה נוסע בשבת בגלל פיקוח נפש, והם עלולים להפריע לך. לכן, כאשר תידרש להבא לנסוע בשבת, אבקש להצטרף לנסיעתך על מנת שלא יחשדו בך ולא יפריעו לך... לאחר שיחה זו, הבן כבר לא נסע בשבת...

את הסיפור הנ"ל ניתן לקרוא בשלושה היבטים: א. בסיפור הנ"ל באה לידי ביטוי אהבת ישראל גדולה ומופלאה של ר' יעקב משה. כעין זו שמיוחסת לר' לוי יצחק מברדיצ'יב שאהב כל יהודי ויהודי וחיבק גם את העבריינים הרחוקים ביותר. בבחינת "ישראל שחטא - ישראל הוא". ב. יחסו האוהד של ר' יעקב משה כלפי הבחור נבע מהשקפת עולם חיובית כלפי מעשיו ולא רק מרגש אהבה. כפי שלימדנו הראי"ה קוק זצ"ל שאהבת ישראל והסנגוריא עליהם אינן "עבודה הרגשית לבדה" אלא חכמה עמוקה ורחבה (אורות עמ' קמח). יש מי שאהבתו היא "רגשית", כהורים האוהבים את ילדיהם גם כאשר הם סורחים ומורדים בהם. שונה האהבה שבנויה על "חכמה", היא מצליחה לחשוף צדדים חיוביים בבן ולהצדיק את יחס האהבה כלפיו. ההערכה החיובית של מעשי הבן תלויה במבט, בהשקפת עולם, ב"חכמה". השקפת העולם של ר' יעקב משה על סדרי גאולת ישראל, גרמה לו לחבב את הבן שפעל למען כלל ישראל במסגרת ה"הגנה". השקפת עולם שיש לה סולם ערכים שונה מזו של ר' יעקב משה, היתה עשויה להוביל למסקנה הפוכה: פעילות ב"הגנה" איננה חיובית ואיננה מצדיקה אהבה. ג. בסיפור הנ"ל באה לידי ביטוי הפיקחות החינוכית של ר' יעקב משה. במקום לנזוף בבן על חוצפתו לנסוע בשבת בתוככי שכונת "שערי חסד" ולהשמיע באוזניו דברי תוכחה קשים, בחר ר' יעקב משה בסגנון מתוחכם הרבה יותר, שעשוי לחדור גם לאוזני מי שבועט בתורת ישראל. ואכן ר' יעקב משה הצליח להשפיע עליו.

נדמה שגישתו של ר' יעקב משה לבחור נבעה משילוב שלושת הגורמים שמנינו: א - אהבת ישראל אינסופית. ב - "חכמה" וסולם ערכים, המאפשרים למצוא זכויות ממשיות ולבסס עליהם את האהבה. ג - גישה חינוכית. אילו היתה חסרה חוליה אחת מתוך השלוש, לא היתה מתקבלת התגובה החינוכית של ר' יעקב משה כפי שהיא באה לידי ביטוי בסיפור הנ"ל.

ומכאן לכל הורה בביתו. לפעמים הבן/הבת אינם ממלאים את ציפיותינו מהם במישור הדתי. יחסנו כלפיהם צריך להיות מורכב משלוש החוליות שלמדנו בסיפור על ר' יעקב משה:

א. אהבה רגשית אינסופית. וכפי שרגילים לומר: יעשה הבן מה שיעשה, אנחנו נשארים הוריו. ההתנהגות שלו, כמה שתהיה מקוממת ומתריסה, לא תצליח לכבות את האהבה ההורית.

ב. "אהבה חכמה", הכרת הצדדים החיוביים באישיותו ומתן משקל להם, כדי להגיע להערכה חיובית כלפיו. לשם כך אנו נדרשים להביט עמוק יותר באישיותו, לא להתרשם מהקנקן אלא ממה שיש בתוכו. לפעמים נדרשים לאמץ סולם ערכים שונה מזה שהורגלנו אליו, ולהעריך תכונות ומידות טובות גם אם אין להן לבוש דתי מובהק, כגון: יושר, כנות, רגישות, חסד, התנדבות, שירות בצה"ל וכדו'.

ג. אהבה רגשית ואהבה חכמה לבדן אינן מספיקות. יש הורים האוהבים את ילדיהם ומעריכים אותם אבל אינם מצליחים לשדר להם את האהבה הזו, והם מתנגשים איתם שוב ושוב. חסרה להם גישה חינוכית המתאימה להתמודדות במצבים מורכבים. מצבים מורכבים מחייבים חשיבה חינוכית "מחוץ לקופסה" ובחירת דרכים לא שגרתיות.

ויקרא הוציאו כל איש מעלי (מ"ה - א')

כשהתמנה הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב זיע"א להיות רבה של העיירה והוזמן לדרוש בבית הכנסת

הגדול, נתאספו בני העיירה כולם, והחל את דבריו בקול חוצב להבות ואמר: בשעה שיוסף הצדיק לא יכול היה עוד להתאפק והוא נגלה אל אחיו, מסופר בתורה: "ויקרא הוציאו כל איש מעלי", והכוונה היא שיוסף הצדיק התפלל והתחנן על התפשטות הגשמיות, וזה היה מבוקשו "הוציאו כל איש מעלי" . משמע, להוציא הימנו כל כח אנושי נפשי וגשמי, שלא יחוש הלילה אף נדנוד של נקמה בראותו את אחיו שמכרוהו והורידוהו מצרימה. ואמנם מעידה התורה: "ולא היה איש אתו בהתוודע יוסף אל אחיו". אז חשו וראו בעליל כל קהל הנאספים בבית המדרש שהצדיק גם חושב זאת על עצמו, שלא להתפעל כלל מן הקהל הרב ומן הכבוד הגדול שכיבדוהו.

כמה ימי שני חייך בראשית (מ"ז - ח')

בשנת תקנ"ד נקרא הגה"ק בעל שאגת אריה זיע"א לקהילת מיץ לכהן שם פאר בתור רב ואב"ד,

וכבר היה אז זקן מופלג קרוב לשבעים, בבואו שמה שמע את הבעלי בתים מתלחשים לאמור:

שבא לשכון בבית הקברות שמה.בשבת קודש בדרשתו הראשונה פתח ואמר "מצינו בתורתנו הקדושה בבוא יעקב ע"ה למצרים שאלו פרעה "כמה ימי שני חייך"? השיב לו יעקב אבינו ע"ה ימי שני חיי וגו' מעט ורעים וגו', ויש להבין על מה ולמה השיבו יעקב אבינו יותר ממה ששאלו, וגם למה שאלו פרעה על שנותיו, אך הענין הוא כי פרעה ראה איך הארץ נתברכה לרגלו שנפסק הרעב, ואולם בראותו שהוא זקן נתירא פן לא תארך שמחתם עם האורח הגדול הזה, על כן שאלו כמה ימי שני חייך? בחפצו לדעת אם ישמחו עמו לאורך ימים, ויעקב אבינו ע"ה הבין זאת והשיב לו, ימי שני חיי מעט לעומת שני חיי אבותי שחיו ק"פ שנה, ויש לי לחיות עוד חמישים שנה, אך רעים היו לכן הנני נראה כזקן ושבע ימים יותר ממה שאנכי באמת. כן הדבר עמדי סיים ה"שאגת אריה", ימי חיי רעים היו ברדיפות ועוני ודוחק, ולכן נראה אני כזקן יותר מדאי, אבל אוכל להבטיח אתכם, שבעז"ה אהיה פה לרב יותר מעשרים שנה, והבטחתו נתקיימה. ■

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net